

สื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ภาพยนตร์ไทย

ดร.พงศวีร์ สุภาหนท์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การจัดกิจกรรมหน้าโรงภาพยนตร์

ถึงกิจกรรมการแสดงก่อนการฉายภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ครั้งแรกของประเทศไทยได้ว่า เริ่มเกิดขึ้นพุทธศักราช 2440 เมื่อนายเอส.จี. มาร์คอฟสกี (S.G. Marchovsky – Proprietor) ชาวอเมริกัน ได้เป็นผู้บุกเบิกนำภาพยนตร์เรื่องแรกของโลกที่ผลิตโดย โอกุส และ หลุยส์ ลูมิแอร์ (August and Louis Lumiere) เข้ามาฉายในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 10-12 มิถุนายน 25440 ณ โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ก่อนการฉายภาพยนตร์มีแตรวงประกอบ สลับกับการแสดงมายากลโดยผู้เชี่ยวชาญนามว่า “มอริส” ซึ่งเป็นนักมายากลที่มีชื่อเสียงมากในแถบประเทศตะวันตกขณะนั้น 0

ภาพยนตร์เรื่อง “ช้าง” ของบริษัทพาราเมาทแห่งฮอลลีวูด กำกับโดย นายมีเรีย ซี คูเปอร์ (Merian C Cooper) แม้จะเป็นภาพยนตร์ที่ผลิตโดยชาวต่างชาติ แต่มาถ่ายทำที่ประเทศไทยมีคนไทยเป็นนักแสดงนำ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้มีกิจกรรมก่อนการฉายและระหว่างการฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ กล่าวคือ ที่หน้าโรงภาพยนตร์พัฒนากร ได้มีการโฆษณาชักจูงให้คนไปดูภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ คือ มีการนำช้าง ๆ มาแห่ป่าวประกาศให้มหาชนทราบ ซึ่งเป็นความคิดเห็นของนายเชียวของอ้วน ผู้จัดการของบริษัทภาพยนตร์พัฒนากร ผู้นำภาพยนตร์เรื่องนี้เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ของตนเอง

ป้ายยักษ์

- มีการจัดทำป้ายโฆษณาที่เรียกว่า “คัตเอาท์” เขียนภาพพระบายสีด้วยมือขนาดมหึมาหรือขนาดยักษ์ ติดตั้งอยู่ที่โรงภาพยนตร์ที่จะเข้าโปรแกรมฉายและยังติดตั้งตามริมถนน ลีแยกหรือวงเวียนหลายจุดในกรุงเทพฯ และมักจะติดตั้งประชันกับภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ทั้งภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศ
- ป้ายโฆษณาภาพยนตร์เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทอย่างยิ่งในช่วงเวลานั้น โดยปกติโรงภาพยนตร์ทุกแห่งจะมีช่างเขียนป้ายประจำโรง ทำหน้าที่เขียนป้ายโฆษณาโรงภาพยนตร์ ซึ่งนอกจากจะเขียนข้อความแล้ว หากเป็นรายการฉายภาพยนตร์ที่เด่นดัง ทางโรงภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะให้เขียนป้ายเป็นรูปดารานักแสดงนำหรือฉากเด่นจากภาพยนตร์เรื่องนั้นด้วย ไว้ใช้ประดับหน้าโรงภาพยนตร์หรือรอบ ๆ โรงภาพยนตร์ รวมถึงประดับที่รถแห่ประจำโรงภาพยนตร์ด้วย

ใบปิด

นับตั้งแต่ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกของประเทศไทย “นางสาวสุวรรณ” ถือกำเนิดขึ้นพุทธศักราช 2466 ใบปิดภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ถือกำเนิดขึ้นด้วยเช่นกัน พร้อมกับภาพยนตร์อีกหลาย ๆ เรื่องต่อมา ใบปิดภาพยนตร์ไทยยุคนั้นส่วนใหญ่พิมพ์จากต้นฉบับที่ทำจากรูปถ่ายตัดปะและเขียนด้วยตัวอักษรศิลป์ โดยใช้แม่พิมพ์กดบล็อก พิมพ์สีเดียวหรือ 2 สีเป็นหลัก แต่ยังมีบางชิ้นที่พิมพ์ผสม 4 สี หลังพุทธศักราช 2500 ใบปิดภาพยนตร์มีการพัฒนาขึ้นเป็นงานภาพเขียนระบายสีแบบเสมือนจริง พิมพ์แยกสีโดยระบบออฟเซต ซึ่งทำให้มีคุณภาพใกล้เคียงภาพจริงมาก

ใบปิดภาพยนตร์ไทยเสมือนเป็นภาพสะท้อนของภาพยนตร์ไทย ซึ่งใบปิดส่วนใหญ่ทุกใบจะมีการแสดงรายละเอียดเหตุการณ์หลากหลายที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์

โรงภาพยนตร์จะใช้ใบปิดประกาศเอาไว้ในตู้กระจกตามหน้าโรงหรืออาจจะใช้ปิดแสดงไว้ตามป้ายหรือกระดานประกาศริมทางตามรั้วผนังกำแพงและตามร้านกาแฟและร้านข้าวแกงย่านชุมชน

นับตั้งแต่พุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา การออกแบบใบปิดภาพยนตร์ยังคงนิยมการวาดภาพระบายสีอย่าง
จุดขาดสวยงาม ด้วยสีโปสเตอร์ผสมกับสีอะคริลิค พร้อมกับบรรจุเรื่องราวรายละเอียดของเหตุการณ์ในภาพยนตร์
จำนวนมากลงในภาพ คล้ายกับกับการวาดภาพเขียนลงบนผนังโบสถ์ของไทย ในยุคนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นช่างเขียนใบปิด
ภาพยนตร์ได้รับความนิยมอย่างมาก จนในที่สุดช่างเขียนใบปิดภาพยนตร์กลายเป็นอีกอาชีพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และ
หลายคนที่ประกอบอาชีพนี้เริ่มมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในสังคม แต่ก็มีภาพยนตร์บางเรื่องลงทุนจ้างจิตรกรที่มีชื่อเป็นผู้
วาดแบบใบปิดให้

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “โชว์การ์ด” หรือ “ลือบบี้การ์ด” คนไทยเรียกกันติดปากว่า “หนังแผ่น” เป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดึงดูดผู้คนเข้ามาชมภาพยนตร์ เมื่อมีโปรแกรมเข้าฉายโรงภาพยนตร์เกือบทุกแห่งจะต้องมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับติดโปสเตอร์และติดรูปโชว์การ์ด ส่วนใหญ่เป็นผู้กระจกสำเร็จสำหรับติดตั้งแผ่น หรืออาจจะจัดทำเป็นตู้หรือแท่นฐานสำหรับติดหนังแผ่นเรื่องนั้นเป็นพิเศษ ให้ผู้ชมเด่นสะดุดตาระหว่างเดินมาซื้อบัตรชมภาพยนตร์

หนังแผ่น

ในระยะแรก ๆ หนังแผ่นจะเป็นการใช้รูปถ่ายขาวดำขนาด 12 นิ้ว เป็นพื้นแล้วระบายสีรูปถ่ายด้วยมือให้สวยงามอย่างธรรมชาติ พร้อมกับมีการพ่นสีใส่ช่องพลาสติกเพื่อความสวยงามและคงทน หนังแผ่น 1 เรื่องจะใช้รูปถ่ายประมาณ 10-12 รูปต่อภาพยนตร์ 1 เรื่อง พร้อมกับมีการเขียนชื่อเรื่องภาพยนตร์ ทีมงานและนักแสดงไว้ตามสมควร ต่อมาหลังจากปีพุทธศักราช 2515 การจัดพิมพ์หนังแผ่นมีการเปลี่ยนแปลงเป็นงานพิมพ์สีสี่แทนรูปถ่ายที่ต้องระบายสีด้วยมือ

แจ้งความ

สำหรับการลงแจ้งความในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารต่าง ๆ ถือเป็นสื่อโฆษณาภาพยนตร์ที่มีความจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ของหนังสือพิมพ์และนิตยสารเพื่อแจ้งความหรือประกาศให้ผู้อ่านหนังสือทราบถึงภาพยนตร์เรื่องนั้น หรือความเคลื่อนไหวของบริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์

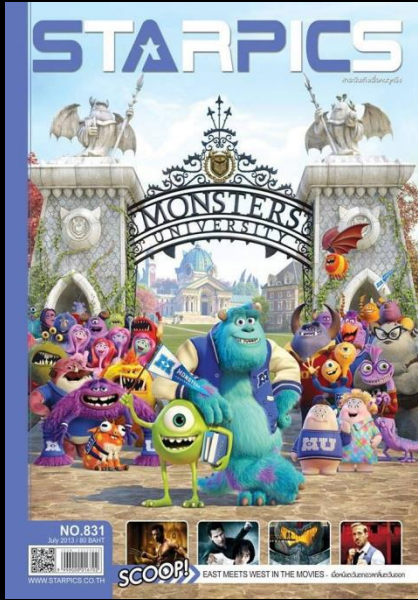
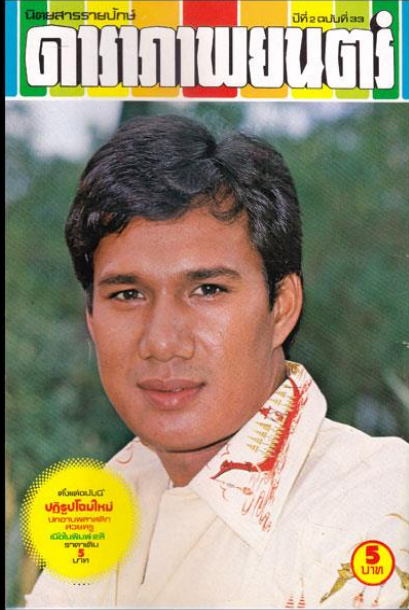
การใช้สื่อแจ้งความเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในช่วงเวลาขณะนั้น มีการนำภาพยนตร์มาฉายครั้งแรกในประเทศไทยได้ว่าในหน้าโฆษณาภาษาไทยได้ลงข้อความว่าขอแจ้งความให้ท่านทั้งหลายทราบทั่วกันว่า การละเล่นซึ่งเรียกว่า ซีนามาโตแกรฟ คือรูปที่สามารถกระดิกแลทำท่าต่าง ๆ ได้ โดยคำขอขอราษฎรจะเล่น 3 คืน ติด ๆ กัน คือ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ และวันเสาร์ ตรงกับวันที่ 10, 11, 12 เดือนมิถุนายน ที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ จะมีแถววงเป่าด้วย พรอแฟสเซอร์ หมอริศ ผู้ชำนาญในการเล่นนี้ในทวีปตะวันตก ประตุโรงจะเปิดเวลา 2 ทุ่ม ตรงกับ 8 โมงฝรั่ง ราคาห้องหนึ่งที่มีเก้าอี้หลายตัวบอกซ์ราคา 10 บาท ชั้นที่หนึ่งราคา 3 บาท ชั้นที่สองราคา 2 บาท ชั้นที่สามราคา 1 บาท ชั้นที่สี่คือที่นั่งวงเวียน 2 สลึง เด็กที่ต่ำกว่า 10ขวบ จะเรียกเอาราคาแค่ครึ่งเดียว

วารสารภาพยนตร์

ช่วงระหว่างที่ภาพยนตร์นางสาวสุวรรณเข้าฉาย เมื่อ พุทธศักราช 25466 ซึ่งเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกของประเทศไทย ได้มีการเรียบเรียงเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนี้ จัดพิมพ์เป็นหนังสือ โดยนาย ต.เจ๊กชวณเป็นผู้ดำเนินการพิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี สีสวย มีรูปหน้าปก และรูปแทรกหลายรูป จำหน่ายราคาเล่มละ 25 สตางค์

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการผลิตนิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์หลายฉบับและมีความหลากหลายมากกว่าเดิม ส่วนใหญ่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของวงการภาพยนตร์และดารานักแสดงเป็นสำคัญ อาทิ ตู๊กตาทอง ดาราไทย สตาร์พิก ภาพดารา โลก ดารา ดาราภาพยนตร์ จักรวาลดาว แดนดารา ฯลฯ

ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงภาพยนตร์อันทันสมัยหลายค่ายหลายเครือ ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ทางเจ้าของโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ เปลี่ยนมาจัดทำวารสารในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ โชมเพจของตนในอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์กับลูกค้าในสถานการณ์โลกที่แปรเปลี่ยนไป

สมุดภาพยนตร์ไทย

สมุดภาพยนตร์ไทยในที่นี้คือ เป็นหนังสือประกอบภาพยนตร์หรือบางทีก็เรียกว่า “คู่มือภาพยนตร์” เป็นหนังสือเย็บเล่มอย่างนิตยสาร ปกพิมพ์สีสวยงาม ภายในเล่มมีเรื่องราวเบื้องหน้าเบื้องหลังการถ่ายทำ รูปจากภาพยนตร์ เนื้อและเนื้อเพลงในภาพยนตร์ บทสัมภาษณ์ผู้สร้างและผู้แสดง คำนิยม และที่ขาดไม่ได้คือ การเล่าเรื่องสังเขปของภาพยนตร์เรื่องนั้น จัดเป็นสื่อสิ่งพิมพ์อย่างหนึ่งที่เจ้าของหรือผู้สร้างภาพยนตร์ มีวัตถุประสงค์ผลิตขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมภาพยนตร์ของตนเอง

ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่เจ้าของภาพยนตร์หรือผู้สร้างภาพยนตร์
เรื่องนั้นผลิตออกจำหน่ายหรือแจกแลกเปลี่ยนตามโปรโมชั่นที่ได้
ตั้งไว้ หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่บรรดาผู้ชื่นชอบภาพยนตร์เลือกหา
สะสมเองตามความสนใจ

พุทธศักราช 2466 นางสาวสุวรรณ ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรก
ด้วยความที่กระแสของนางสาวสุวรรณเป็นที่กล่าวถึงอย่าง
ต่อเนื่องได้มีการผลิตน้ำหอมออกมาชนิดหนึ่ง “น้ำหอมนางสาว
สุวรรณ” มีการออกแบบฉลากขวดน้ำหอมเป็นรูปผู้หญิงใส่เสื้อ
คอกลมคว้านแขนยาวคลุมไหล่ สวมสร้อยประคำเส้นยาว
กำลังยิ้มเห็นฟัน ออกวางขายที่ร้าน ต. เวกชวน ที่บางลำพู
จนถึงรัชกาลที่ 7 สินค้าน้ำหอมยี่ห้อนี้ได้หายจากตลาด
แม้มีการวางขายได้ไม่นาน แต่สินค้าชนิดนี้สะท้อนให้เห็นถึง
เทคนิคและวิธีการรูปแบบใหม่ที่นอกจากจะอาศัยหนังสือพิมพ์
แล้ว การนำสินค้าที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร หรือภาพลักษณะของ
ภาพยนตร์มาทำเป็นของที่ระลึกให้ผู้คนได้รู้จักมากขึ้น หรือที่
เราเรียกกันติดปากว่าในยุคนี้ว่า “ของพรีเมียม” (Premium)

• พุทธศักราช 2470 ยุคที่บริษัทผลิตบุหรี่ยักษ์กำลังนิยมแจก “รูปยาชิกาแร็ต” จัดพิมพ์จำนวนหลายร้อยชุด หนึ่งในนั้น มีชุดดาราภาพยนตร์ไทยจากเรื่อง “ใครดีใครได้”

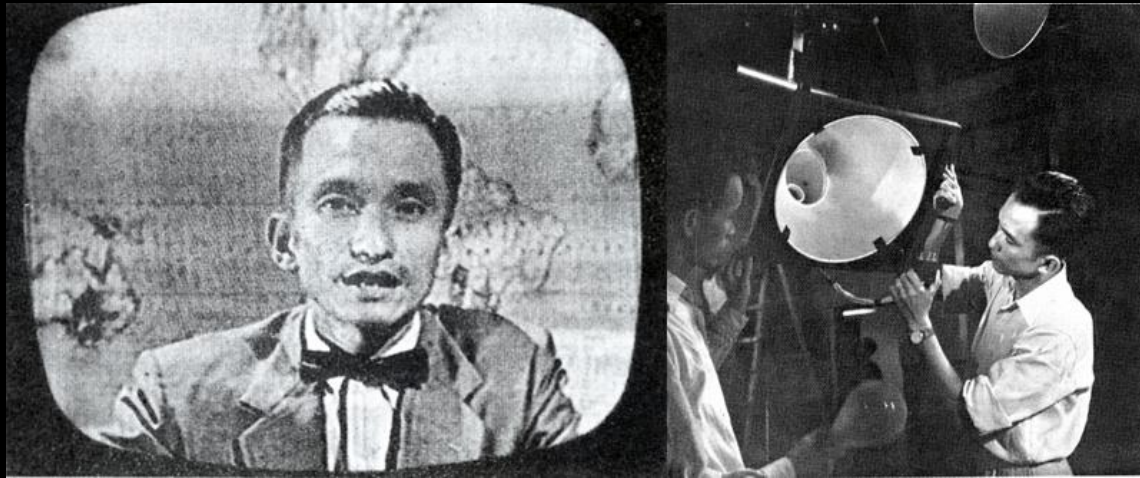
• แผ่นเสียงหรือเทปเสียงเพลงจากภาพยนตร์ ซึ่งปัจจุบันแผ่นเสียง เทปเสียงเพลง ไม่มีการวางจำหน่ายแล้ว แต่เปลี่ยนเป็นแผ่นซีดี ดีวีดี แทนและปัจจุบันยังมีการผลิตเป็นดีวีดีบ็อกเซต ออกจำหน่ายหลากหลายมากมาย สำหรับนักสะสม

• ในขณะที่บรรดาผู้ที่ชื่นชอบภาพยนตร์กลุ่มหนึ่งที่หลงใหลคอยติดตามชมผลงานภาพยนตร์ของดารานักแสดงนั้น และจะขอรูปและลายเซ็นโดยใช้วิธีการเขียนจดหมาย

• บริษัทสร้างภาพยนตร์จัดกิจกรรมที่ดาราสังกัดแจกรูปดาราและลายเซ็นแก่แฟน ๆ ถือเป็นโอกาสพิเศษสำหรับร้านถ่ายรูปบางร้านที่จะจัดพิมพ์รูปถ่ายแบบต่าง ๆ ของดารายอดนิยมทั้งหลายออกจำหน่ายด้วย หาดายได้พิเศษ นอกจากการถ่ายรูปให้กับผู้คน

วิทยุโทรทัศน์

วิทยุโทรทัศน์ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย พุทธศักราช 2498 รัฐบาลไทยภายใต้ผู้นำจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ให้ความสนใจสิ่งใหม่ของโลก และสามารถจัดตั้งสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทยและภูมิภาคได้สำเร็จ มีชื่อว่า “สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม” หลังจากนั้นเป็นต้นมาบรรดาผู้สร้างภาพยนตร์ไทย หรือ บริษัทถ่ายภาพยนตร์ต่างก็ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ในสังกัดของตนเองให้กับผู้ชมทางบ้านโดยตรง

โทรศัพท์

นับตั้งแต่พุทธศักราช 2533 เป็นต้นมา โทรศัพท์เข้ามามีบทบาทสำคัญกับภาพยนตร์ไทย โดยถูกใช้เป็นโฆษณาและประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ไทยทางอ้อมควบคู่กับสื่อวิทยุกระจายเสียง กล่าวคือ รายการทางวิทยุกระจายเสียงจะร่วมมือกับค่ายภาพยนตร์ หรือบริษัทผู้สร้างภาพยนตร์ มอบบัตรชมภาพยนตร์เรื่องนั้นฟรีให้กับแฟนรายการ โดยต้องโทรศัพท์มาที่รายการในช่วงเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ทางเจ้าของรายการจะยินยอมให้ค่ายภาพยนตร์ หรือบริษัทผู้สร้างภาพยนตร์ นำสปอर्टโฆษณาภาพยนตร์เรื่องนั้นออกอากาศโดยไม่เสียค่าโฆษณาเพื่อแลกกับบัตรชมภาพยนตร์ที่แจกให้กับแฟนรายการ เสมือนเป็นการรักษาแฟนรายการไปในตัวทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวพัฒนามาจากการที่ผู้ฟังโทรมาขอเพลงจากผู้จัดรายการวิทยุ

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานั้นโทรศัพท์ในประเทศไทยยังเป็นโทรศัพท์บ้านที่ติดตั้งใช้ในอาคารเท่านั้น และต่อมาเริ่มมีการพัฒนาจากโทรศัพท์บ้าน มาเป็นโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือที่เรียกกันว่า “มือถือ” มีลูกเล่นและเทคนิคมากกว่าโทรศัพท์บ้านตั้งนั้นรูปแบบการแจกบัตรชมภาพยนตร์ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ต้องโทรศัพท์เข้าไปทางรายการวิทยุ เปลี่ยนเป็นให้ผู้ฟังส่งข้อความ (SMS) ตามเงื่อนไขที่ทางรายการกำหนดผ่านทางมือถือผู้ฟังโดยตรง

สื่อออนไลน์

สื่อออนไลน์ สื่อที่ทันสมัยและเข้ามา มีบทบาทอย่างมากกับทุกสาขาอาชีพซึ่งมีการใช้กัน อย่างแพร่หลาย สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการเปิด ให้บริการอินเทอร์เน็ตทั่วประเทศเป็นครั้งแรก พุทธศักราช 2538 หลังจากนั้นเริ่มมีการนำสื่อ ออนไลน์มาใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ กันอย่างกว้างขวางในรูปแบบต่างๆ รวมถึงวงการ ภาพยนตร์ไทย

ทำให้รูปแบบกิจกรรมจากการใช้สื่อเดิมเปลี่ยนเป็น อาทิ ผู้ชม เจ้าของภาพยนตร์ เจ้าของโรงภาพยนตร์ และทีมงาน นักแสดง มีการสื่อสารโดยตรง อาจให้นักแสดงมาพิมพ์หรือคุยโต้ตอบกันกับแฟนๆ ,มีข้อมูลทั้งภาพนิ่ง โปสเตอร์ หรือภาพเคลื่อนไหวรายงานเบื้องหลังการถ่ายทำ , มีภาพยนตร์ตัวอย่างให้ชมก่อนในโรงภาพยนตร์ มีการประกาศข่าวสาร กิจกรรมร่วมสนุกกับทีมงานนักแสดง และมีการถ่ายทอดสดกิจกรรม เป็นต้น

